

cias, secessum amant et vitam molliorem. Adde quòd eo tempore non tam erat Salomonis profusa libido, ut hospitii jure violato pudicitiam tentaret tantæ personæ; neque si Salomon in tantam feminam maximè pruriret, illam tam haberet suæ libidini obsequentem, et facilem, ut cum discedere posset honestè, et liberè cum tanto sui pudoris, et boni nominis detrimento ac labe, manere mallet in illo libidinis diversorio, ac pleno insidiarum hospicio. Quòd si, ut multi volunt, quorum supra meminimus, hæc regina Sybilla fuit, id est, Prophetis, pudica, et virgo, quomodò verisimile est consuetudinem habere voluisse talem, quæ hos omnes titulos obscuraret, aboleret et perderet? Neque ad extremum fortunatum appellaret Salomonem, et Deo gratum, si tam videret pudoris immemorem, ut rem tentaverit, quam nemo auidret sine fastidio, nemo sine indignatione cognosceret.

In Sadoc sacerdote maximo, qui datus esse dicitur à Salomone filio suo, quem ex reginæ Saba concubitu suscepit, pædagogus, multa peccant Abyssinorum annales, et ex illis Joannis Barri Æthiopum Historia. Primùm, quia illum filium dicit esse Azariæ, cum potius filius fuerit Achitob, ut habes lib. 1 Par. c. 6, v. 12, et Azarias aut nepos fuerit quartus, aut atavus Sadoc, id est, anno à fundato templo vigesimo, et eo sine dubio ampliùs, jam Sadoc sacerdotio videtur vitâ defunctus, certè non eâ ætate ut viam illam longam ingredi et munus illud obire potuerit; egerat enim in pontificatu annos supra septuaginta, à regno videlicet Saülis ad annum usque 51 Salomonis: cum autem sacerdotium iniiit, ætatis esse debuit sacerdotalis.

Deinde quis credat hominem Israelitam, eumdemque pontificem, ablatum tabulas quibus Deus digitis suis legem inscripsisset, ex arcâ testamenti, ut illas penè sine honore ad peregrinam et barbaram regionem traderet? An alienæ regionis sacrorum antistes magis amans, quàm suæ? et templum illud, quod pro arcâ ac lege tabulis incisâ, præsertim tot impensis fabricatum est, in ipso penè exordio, grandi illo miraculo et cœlesti dono carere debuit? Quòd si cum publicâ lætitiâ ac plausu exceptum fuit à Sabæis tantum illud donum, neque potuit occultum esse Salomoni, cur non statim ad suum locum revocandum curavit? aut cur tantum de re tantâ Scripturæ silentium?

Scio hæc ab Abyssinis celebrari solita. Scio

imperatorem ipsum, quem Joannem Presbyterum communiter appellamus, hos sibi titulos inter alios arrogare. *Ex stirpe Juda, filius David, filius Salomonis, filius columbæ Sionis, filius ex semine Jacob*, et alia, quæ non se valdè cum veritate conciliant. Sed hæc non video, quomodò his, qui attentè rem et accuratè meditantur, suam sibi fidem probare possint.

VERS. 14. — ERAT AUTEM PONDUS AURI, QUOD OFFEREBATUR SALOMONI PER ANNOS SINGULOS, SEXCENTORUM SEXAGINTA SEX TALENTORUM. Immensum est, et dignum, cui divina et inconcussa fides testimonium perhibeat ex regionibus non admodum laxis, tantas comportari potuisse divitias; summam alii colligant, qui fortasse tentabunt audaciùs, assequunturque sine ullo errore feliciùs. Ego, qui neque probare possum tantum esse sub hæc posteriora tempora talenti pondus, quantum alii meditantur et supputant, neque certum aliquid definire audeo, in tanto temporum, locorumque discrimine, satis in præsentia habeo nôsse mihi atque aliis ostendere ingentem esse vim argenti atque auri, quam subacti priùs à Davide et vectigales populi ex pacto singulis annis pensabant, et quam quotannis ex rerum distractione penderet Israel, et quam regii quæstores ex toto Israelitidis terræ tractu colligebant.

VERS. 15. — ET NEGOTIATORES, UNIVERSIQUE SCRUTA VENDENTES. Hi omnes mercatores, quorum mercibus impositum statum, et certum à principe vectigal. Negotiatores autem, aliquid est majus, et ex quorum mercibus ad regium fiscum majora quotidie accedunt compendia, ut qui navigiis transportant transmarinas merces, aut qui in portu onerant exoticis mercibus numerosos camelorum greges. At qui scruta vendunt, quique scrutarii, circitores aut etiam Dardanarii vocantur, illi sunt, qui levia vendunt, illisque onerati in foro civitateque concursant. Qualia sunt puerilia quædam ludicra, quibus imperiti populi fucato quodam splendore oculos, et animos capiunt; quos Hispanorum vulgus *Bohomeros* appellat, aut qui detrita quædam, et veteramenta cantando circumferunt venalia. Scrutarium hominem apud Gellium lib. 3 descripsit Lucilius:

*Quid in scruta quidem ut vendat scrutarius laudat
Perfractam strigilen, soleam improbè dimidiatam.*

Quam artem post excisam à Vespasiano Hierosolymam exercuere Judæi, de quibus Martialis lib. 1, epigr. 98:

*Hoc quod Transtiberinus ambulator,
Qui pallentia sulphurata fractis
Permutat vitreis.*

De his scrutariis, seu qui scruta vendunt, vide Cælium lib. 19, cap. 16. Ex his rebus, quas circitores isti venales circumferunt, ad familiares atque vulgares usus non vulgare ad regium fiscum compendium accedebat. Licet scrutarii hoc plerùmque, magisque propriè significant, dicuntur tamen, ut opinor, illi, qui minuta vendunt, licet pretiosa, quæ exposita sunt in apothecis, qualia sunt aromata, et alia quædam sive tegumenta, sive ornamenta corporum, et ad domesticos et familiares usus necessaria. Sanè ורכלים *rokelim*, pro quo Vulgatus transtulit, *scruta vendentes*, ad plura patet, quàm Latina vox scrutarii.

ET OMNES REGES ARABIE (1) DUCESQUE TERRÆ. Subjecit Israelitico jugo David reges, regionesque vicinas, illisque tributum imposuit certum, quod singulis annis penderent ex pacto. Vide lib. 2 Reg. cap. 8 et cap. 10. Arabia non longè aberat à regione Chanaanitide, id est, à terrâ promissionis, maximè illa, quæ Petra dicitur, ex quâ egressa existimatur Ruth Moabitis. Certè Sinai mons est in Arabiâ, neque procul aberant illi Arabes, qui quotannis certum quoddam vectigal Josaphat tributum nomine pendeabant. De quibus lib. 2 Par. cap. 17, v. 41: *Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingenta, et hircorum totidem*. Ab his igitur magna quotannis argenti atque auri, pretiosarumque rerum summa mittebatur, sive ut solverent quæ debebant ex pacto, sive benevolentia et officii ergo, ut illius gratiam iteratis sæpè muneribus demerentur. Certè illi non servitutis, sed officiosæ benevolentia gratiâ dona mittebant. De quibus 2 Paralip. 19, v. 25: *Omnes reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, et deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, per singulos annos.*

VERS. 16. — FECIT QUOQUE REX SALOMON DUCENTA SCUTA DE AURO, etc. Scuta hæc majestati potius regis, quàm publicæ utilitati, et bellicis usibus serviebant. Licet enim multum auri in militaribus instrumentis viri potentes, et plus satis elegantia studiosi consumerent, qui armis deberi quidquid est in naturâ pretii, atque splendoris arbitrabantur (ut diximus ad

(1) Salomon hic fuit typus Christi, de quo cecinit David psalm. 71, 9: *Coram illo procedent Æthiopes*. Et: *Reges Tharsis et insulae munera offerent; reges Arabum et Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges terræ; omnes gentes servient ei.* (Corn. à Lap.)

illud Zachariæ cap. 14, v. 20: *Quod super frenum equi est*, tamen non tam ex auro arma sibi, quàm ex chalybe firmiori utique materiâ conflare solent. Neque clypei illi, qui aurei dicuntur lib. 1 Machab. cap. 6, v. 59, ex auro solido conflati sunt, sed inaurati, neque inusitatum est, ut quæ inaurata sunt, aurea nominentur. Sic sanè Maro cum ex ære atque auro conflatum esse diceret Æneæ clypeum, illum tamen simpliciter aureum appellat.

*Fluit æs rivis, aurique metallum.
Vulnificusque chalybs vastâ fornace liquescit,
Ingentem clypeum informant.*

Qui tamen lib. 10, quasi totus foret ex auro solido, aureus nominatur.

*Telumque intorsit in hostem,
Inde aliud super atque aliud, figitque, volatque,
Ingenti gyro, sed sustinet aureus umbo.*

Et mox quem appellarat aureum clypeum, æreum seu æratum appellat:

Immanem ærato circumfert tegmine sylvam.

Quare, ut dixi, non ad bellicos casus, et militum tegumenta Salomon aureos formavit clypeos, sed ad regii splendoris, et potentia specimen illustre. Sicut etiam Mach. lib. 1, cap. 14, v. 24, Simon clypeum misit aureum minarum mille Romanis, quibuscum sociale fœdus inire studebat, ad Machabæorum potentia ostentationem et exemplum, non quia ex illo ad bellicos usus sperari posset aliqua commoditas. Quia verò Salomon tam suis, id est, Israelitis, quàm externis suas voluit ostentare opes et potentiam, hæc in domo saltus Libani proposuit, in loco videlicet maximè conspicuo, ac celebri, ad quem frequens erat omnium ordinum, maximusque concursus. Neque est improbabile hæc omnia ante reginæ Saba adventum in domo illâ voluptatis fuisse suspensa. Licet enim hæc post reginæ adventum, atque regis hospitium narrata fuerint, fieri tamen antea potuerant. Sæpè namque in Scripturâ narratur posterius, quæ priùs gesta sunt, et in profanâ quoque historiâ non est idem temporis et narrationis ordo. Neque parùm admirationis reginæ afferre potuit splendor ille eximius, qui ex aureis clypeis et peltis emicabat. Porrò sicut altare ligneum, et lignæ fores in templo laminis tegebantur aureis, sic puto hosce clypeos ligneos fuisse quidem intus, foris tamen aureis laminis obduetos. Quod indicat id, quod statim additur: *Sexcentos auri siclos dedit in laminâ scuti unius*, id est, laminæ, quæ clypeos tegebant, singulos utique ligneos, sexcentos pendebant siclos, id est, 25 libras romanas.

Hæc puto magis ad veritatem; est tamen non improbabile hæc scuta et peltas ad regiae etiam majestatis ostentationem à prætorianis militibus, qui regium stipabant incessum produci solita, quæ statim ad suum locum referrentur. Quod ideò mihi persuadeo, quia illa scuta ærea, quæ pro aureis supposuit Roboam, hunc usum habuisse dicuntur infra, c. 14, v. 27.

VERS. 17. — TRECENTAS PELTAS EX AURO PROBATO; TRECENTÆ MINÆ AURI UNAM PELTAM VESTIEBANT. Multi hic hærent, quia non inveniunt, quomodo tantum pondus aut scutorum, quod erat 25 librarum, aut peltarum, quarum pondus erat multò majus, et ita grave ut unius asini justum esset onus, ab uno milite portari potuerit. Quare aliter putant esse legendum, et quidem in Hebraicis et Græcis codicibus, ternario numero nihil additum est, ut patet, atque ideò tres minas in quolibet peltâ, non trecentas fuisse censent, et ita apertè habent Septuaginta. Sed quia non tam ad militarem usum scuta et peltæ fabricata sunt, quàm ad regiae domus ornamentum, non tam spectavit Salomon quid militi ad pugnam, quàm quid domui ad splendorem conferre posset aureum illud pondus.

Jam tandem exploremus quid sit inter scutum, peltamque discriminis. In vocibus latinis de hæc quæstione non est difficile judicium: de hebraicis non ita. Aliquot sunt nomina ejusdem penè significationis, quæ tegumentum illud significant, quod brachio insertum sinistro petitiones excipit, et vulnus avertit ab hostili manu. Qualis est clypeus, scutum, parma, cetra, pelta, ancilia. Quæ omnia neque omnibus serviunt, neque omnibus sunt temporibus, aut bellatoribus opportuna. Scutum oblongam habet, atque quadratam formam, curvam, ac testitudinatam superficiem, ita ut hominem totum tegat, et munit, quod Hispanus *paves* appellat, ejus magnitudinis, ut cadaveri possit esse pro feretro. Dicitur autem *θυρεός*, quia portæ similitudinem refert, quæ sic est quadrata, ut longè plus longitudinis quàm latitudinis habeat. Rabbi David Hispanicâ linguâ vocari putat *Targa*; sic fortè dicebatur olim apud Hispanos, à quâ voce scutum nunc *Targeta* dicitur, ubi stemmata, aut symbola describuntur, et militare scutum ab eadem origine vocatur *adarga*. Pelta multò minor est, neque quadratam habet sicut scutum, neque omninò ut clypeus, circularem speciem, sed similem lunæ, cum non longè distat à plenâ, aut cum incipiunt apparere cornua. Nam pelta

lunata dicitur ab aliquâ nimirum lunæ similitudine. Sic Maro lib. 11 *Æneid.*:

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

Plinius lib. 12, cap. 5, peltam Indicæ ficis folio similem esse dicit. Hæc de latinis vocibus magis certa, licet non omnes de illis eodem modo sentiant. De hebraicis res est magis impedita.

Ubi Vulgatus *scuta*, Hebr. est *Sinah*, quam varii variè reddunt, neque Vulgatus eodem semper modo convertit: modò enim transfert *clypeum*, ut Ezechiel. c. 26, v. 8, modò *loricam*, idem c. 23, v. 24, modò *hastam*, c. 23, v. 4. Aliquando *contum*, Amos 4, c. 2. Et quidem quæ hic *scuta*, Par. c. 9, v. 15, *hastæ* vocantur, sicut etiam apud Septuaginta. Alii aliis etiam modis transferunt. Sed illud videtur certum, commune nomen esse armorum quæ vel vulnus inferunt vel declinant, quod accommodatè ad rem, de quâ est sermo, exponendum est, quo modo variis in locis facit Hieronymus, qui variè convertit ad rerum naturam attemperatè. Hujus porrò generis multa sunt nomina, quæ cum nihil significant definitum, certum, juxta rerum naturam variè convertuntur. Duo tantum afferam exempla, tu plura illis invenies quàm simillima. *אֲשִׁיטָה asisah* id valet quod exhilarat, reficitque aut convivia, aut geniales dies; cumque id multa præsentent pro variâ rerum ac temporum naturâ, non solum ab aliis, sed à nostro etiam interprete variè convertitur. Modò enim redditur *flos*, modò *unguentum*, aut *lagena vini*, *simila friza oleo*. Vide quæ nos pluribus ad illud Cant. c. 2: *Fulcite me floribus*. Item *חַסִּידָה chasidah* avem significat, ut apparet, quæ sublimem habet, rapidumque volatum. Quare interdum *milvus*, aut *ciconia*, interdum *herodius*, atque *upupa* convertitur. Quâ de re nos ad illud Zach. 4, v. 9: *Quasi alas milvi*.

Ubi Vulgatus *pelta*, Hebr. *maguen*, tegmen significat, quod militem munit, et ictus excipit, à radice quæ protectionem valet, quod munus, quia varia præstant militum instrumenta, ideò varia hoc sibi nomen adscribunt. Quare auctores modò *peltam*, modò *scutum*, modò *clypeum* convertunt, et *peltæ*, lib. 2 Paralip. cap. 9, v. 16, *scuta* dicuntur. Hoc porrò loco Hieronymus optimè convertit scuta et peltas, quia hæc in atriis ex arte disposita maxima esse solent illorum ornamenta.

VERS. 18. — FECIT ETIAM REX SALOMON THRONUM DE EBORE GRANDI, ET VESTIVIT EUM AURO FULVO NIMIS (1). Idem esse puto hoc solium (1) Allegor. Salomon hic repræsentavit po-

eum eo, quod factum esse dicitur supra, c. 7, v. 7, in quo iudicii gratiâ Salomon sedebat. Hic tamen illius materia et forma accuratè describitur. Et quod attinet ad materiam, erat eximie venustatis et pretii, aurea videlicet, et eburnea. Nam quod Historia scholastica tradit lib. 3 Regum cap. 23, sex gradus regii solii factos ex porphyrite lapide, nullum habet in Scripturâ sacrâ fundamentum: nisi fortè putet, quod nonnulli sibi persuaserunt, ebur

testatem judicariam datam à Deo Christo, quæ homo est, ejusque solium gloriosum, in quo residet in die iudicii, iudicabitque omnes tribus terræ. Ita Rupert. Eucher., et Angelom. Audi Eucherium: « Thronus eburneus æterni iudicii potestatem auro divinitatis fulgentem, quam Dominicus homo à Patre accepit figuram gestasse non dubium est. Sex gradus hujus throni, omnem creaturam visibilem et invisibilem, quæ sex diebus facta est et Christo Domino à Patre subjecta, typicè demonstrabant. Quòd autem ipse thronus in posteriore sui parte rotundus esse describitur, hoc procul dubio datur intelligi, quia præsens mundus, qui per metas temporum volvitur, in suâ extremitate à Domino sit iudicandus. Atverò duodecim leuculi per sex gradus bini stantes, sanctorum Apostolorum lineabant potestatem, quibus dictum est à Domino: *Sedebitis super duodecim thronos, judicantes duodecim tribus Israel.* »

Symbol., thronus hic significat B. Virginem, ex quâ verus Salomon, puta æterna Dei sapientia, carnem assumpsit, in eaque quasi in throno suo ebore puriore, leonibus fortiore, et auro per charitatem fulgentiore ad novem menses consedit; unde ipsa ab Ecclesiâ in litanis vocatur et invocatur *thronus Salomonis*. Ita Lyran. hic. B. Petrus Damiani egregium sermonem de hoc throno Salomonis habuit in Nativitate B. Virginis, ubi illum Virgini eleganter accommodat et subjicit: « Fecit, inquit, thronum, uterum videlicet intemeratæ Virginis, in quo sedit illa majestas. Hanc sessionem Filii et probavit et cognovit Pater, ipso dicente: *Tu cognovisti sessionem meam*. Et: *Thronus tuus, Deus, in seculum seculi*. Et: *Thronus iste sicut sol in conspectu tuo*. » Et post pauca: « Et vox de throno exivit dicens: *Laudem dicite Deo nostro, omnes sancti ejus*. Et ex throno, inquit, hoc est ex Virgine ius angelorum prorumpit et hominum, quia dum hic restituitur, ille resarcitur, utrique gratiarum debent devotionem. Nostri quoniam dicat qui sedet in throno? *Ecce nova facio omnia*. Felix thronus in quo sedit dominator Domians, in quo et per quem non solum omnes, sed etiam omnia renovantur. » Et post nonnulla: « Quid grandius Virgine Mariâ, quæ magnitudinem summæ divinitatis intra sui ventris clausum arcum? Attende Seraphim, et in illius superioris naturæ supervola dignitatem, et videbis quid quid majus est, minus Virgine, solumque opificem opus istud supergredi. » Vide plura apud eundem, ubi singula throni hujus applicat B. Virgini. (Corn. à Lap.)

quoddam esse non elephantinum, sed fossile, quod propter eximium candorem dicebatur ebur. Quod tamen nobis non probatur in nostris Commentariis super Amos, ad illud cap. 3: *Peribit domus eburnea*, ubi de ædificiis operibusque eburneis non pauca. Hoc autem solium non videtur sic esse aureis tectum laminis, sicut in templo parietes et portæ tegebantur: neque enim ebur usque adeò vile et indecorum est, ut splendenti aliâ materiâ atque pretiosâ incrustari debuerit. Sanè ad operis elegantiam inire auri fulvorem cum eboris candore, consentit Strabo lib. 16 de Arabibus. Porta, et parietes, et tecta ex ebore, auro et argento, et lapidibus, ornatis causâ distincta. Horatius in lacunaribus aurum cum ebore consociat, lib. 2 Carm. Ode 18:

Non ebur, neque aureum

Meâ renidet in domo lacunar.

Quòd si totum solium laminis esset aureis opertum, aureum potius appellari debuit, quàm eburneum: eburneum autem dicitur lib. 2 Paralip. c. 9, v. 17. Neque fortassè thronus ille totus erat è solido ebore, sed eboreis crustis, aut tabulis materiæ inductis thynæ, quomodò eburneæ domus ædificatæ dicuntur ab Achab, 3 Reg. 22, et quorum meminit Amos c. 5, v. 15. Solere autem ligna ebore tegi, docuit Plinius lib. 16, c. 43; nisi dicamus interrasso ebori solido, cavitates, et sinus impleri auro, quod in varias rerum species vermiculato opere conformari solet. Sic sanè Plinius, lib. 35, c. 1, dum nimiam hominum ambitionem exagitat: « Nec tantum parietes toto operuit auro, verum et interrasso marmore vermiculatis ad effigies rerum, et animalium crustis. » Certè Plautus eburatos esse dicit lectulos et vehicula, aut quia crustis tecta eboreis, aut quia ebore sectili distincta.

VERS. 19. — QUI HABEBAT SEX GRADUS, ET SUMMITAS THRONI ROTUNDA ERAT IN PARTE POSTERIORI. Descriptio hæc throni difficilis non est, ad quem per sex gradus ex eadem materiâ ascensus; pars autem posterior, quæ excipiebat dorsum, in hemicycli modum erat testudinata, atque rotunda dici potest linea, quæ circum inchoat, non absolvit. Id autem ex eo colligo, quia pars suprema à parte posteriori formam dicitur rotundam habuisse, quod non benè cum reclinatorio æquabili planoque consentit. De scabello suppedaneo nihil hic habemus; at in lib. 2 Par. c. 9, aureum esse dicitur.

ET DUE MANUS HINC ATQUE INDE, TENENTES SE-

DILE. Manus ex Latinorum usu id significat quod aliquid apprehendit et tenet, ejuſcumque illud figuræ ſit. Sic harpagones manus appellamus ferreas, et elephantorum proboscides, quia cibos capiunt et ad os referunt, quod manuum munus est; ſic uncini, quibus libri comprimuntur; ſic vitium capreoli, ſeu claviculæ, quæ obuium quodque apprehendunt, et lapſuros palmites ſuſpēdunt et ſuſtinent, et mille alia ejuſdem uſus et generis manus appellantur. Sic, puto, manus vocantur hoc loco eminentiæ quædam, quæ in eo magnifico ſolio regum ſedile tenent atque ſuſtentant, quæ fulera quædam fuerunt, quorum incertam fuiſſe formam argumento eſt, quia quæ hoc loco dicuntur manus, lib. 2 Par. nominantur brachiola. Septuaginta prominentias illas, quæ ſolio ſubſunt, illudque ſuſtentant, figuram indicant habuiſſe vitulorum, qui eo modo regio ſubſunt ſedili; ſicut duodecim boves æneo mari, qui caput, humerosque extra molem illam grandem producunt, illamque poſteriori corporis parte, dorſoque ſuſpēdunt. *Et prominentiæ vitulorum ipſi throno è poſterioribus ejuſ.* Unde autem Septuaginta ſumpſerint, non aſſequor. Deinde manus ſuper thronum videntur ſtatuerē. *Manus hinc et hinc ſuper locum cathedræ.* Harum autem manuum, quem uſum habere potuerint ſupra thronum non video; niſi fortè ſint illa, quæ in huiſmodi thronis brachia dicuntur, quia ſedentis brachia innixa ſuſtentant. Quod indicat Tigurina, dūm vertit: *Utrinque ad locum ſedis reclinatoria erant.* Fortaſſè illud *ſuper*, ut alibi in Scripturâ non rarò, idem eſt, quod *juxta*. Hæc juxta translationem Septuaginta. Vulgata translatio non videtur aliam habere ſententiam, quàm quæ ſupra à nobis allata eſt. Manus autem vocari, quidquid aliquid apprehendit, conjungit, et continet, et manus ipſius uſus, et natura docet, eſt familiaris loquendi modus. Quâ de re nos pluribus ad illud Habac. c. 2, v. 11: *Lignum, quod inter juncturas eſt*, Hebr. *צפח* *caphim*; quod valet *manum*, ubi diximus *mamm*, ſeu *lignum juncturæ*, eſſe illud, quod duos parietes conjungit et continet, ne alii aliò incumbentes diſſolvantur.

Josephus lib. 8, c. 2, videtur alium uſum manibus tribuere, nempe ut regem ſedentem exciperent, fortaſſè quia Salomon, cū ad ſummam ſedem aſcenderet, illas apprehendebat manus, quarum adminiculo minùs habebat difficultatis aſcenſus ille. Addit autem è ſuo, ut opinor, neque enim ullum video in

Scripturâ fundamentum, in ſedis illius reclinatorio dimidiatum eſſe vitulum, in ſua terga capite reflexo.

ET DUO LEONES STABANT JUXTA MANUS SINGULAS.

Hi leones ſedili, ut apparet, ſuberant, quo modo boves mari æneo in templo, ut ſimul ſedis et ſedentis pondus ſuſtinerent. Leonum autem potius quàm aliarum belluarum exprimi formas Salomon voluit, quia hoc erat gentilitium inſigne, et antiquum ſtemma tribus Juda. Ex quo Genes. cap. 49, v. 9, in Juda filio illi tribui dictum eſt à Jacob: *Catulus leonis Juda; ad prædam, ſi mi, aſcendiſti, requieſcens accubiſti ut leo, et quaſi leona, quis ſuſcitabit eum?* Hinc Juda in militari ſigno, cūm populus per deſertum incederet, leonis geſtavit elligiem, quem imitati ſunt poſteri. Sanè ſicut Genebrardus tradit in Chronico ad annum 4146, ex ſententiâ Hebræorum, leo Davidi ſtemma fuit, quem deinde reges alii Judæ ſunt imitati, qui in leone belluarum rege ſuum inter alias tribus principem locum ſignificari voluerunt. Quare in eo throno in quo præcipuè apparebat regia majeſtas, et ex quo populùs ſui nominis terrorem oſtentabat, leones expreſſit Salomon, quaſi vigiles atque cuſtodes, qui regis tuerentur auctoritatem, atque omne ab illo periculum arcerent, ſed præcipuè ut ſuum proderet genus à Judâ propagatum. Fortaſſè in leonibus exprimere voluit eorum, qui ſedent in cathedrâ, mores et ingenium; leo enim adeò eſt animo conſtanti et impavido, ut ad nullius paveat occurſum; ſed in eas maximè belluas invehatur et ſæviat, in quibus vis eſt acrior, et magis ferus et implacabilis furor. At in proſtratos et humiles, neque iram videtur habere ullam, neque furoris aliquid et feritatis: certè impetum non habet, quem non omninò frenet proſtrati et humilis miſera conditio. Quare cūm alios diſcerpat et voret, alios idem non ſolum non lacerat, ſed etiam tuetur et paſcit. Hujus ingenium habere debet, qui præeſſe vult, et moderari populum. Sic sanè de rege Proverb. cap. 19, v. 12: *Sicut fremulus leonis, ita et regis ira: et ſicut ros ſuper herbam, ita et hilaritas ejuſ.* Illud sanè regum eſt, aut certè illorum, qui tyrannicum agitant imperium, hæere obſtinato animo in eo, quod ſemel arripuere conſilio, quantumcumque illud ab omni ratione atque æquitate, imò et humanitate ſit alienum, aut quia exſaturare voluat cupiditatem et iram, aut quia turpe putant mutare ſententiam, ne videantur errore prolapsi, aut etiam, quo ſunt animo in-

ſolenti et ſtolido, errare potuiſſe. Seneca in Medæa:

Difficile quàm ſit animum ab irâ flectere

Jam concitatum, quàmque regale hoc putet

Scepſtris ſuperbas quiquis admovet manus,

Quâ cæpit ire, regiâ hoc didici meâ.

At qui regio eſt animo, id eſt, ingenuo, atque non tam ſibi, quàm reipublicæ natus, facile ſibi à furore temperat, maximè cum his, qui erraſſe ſe agnoſcunt, et errati ſupplices veniam orant. Hi faciunt quod leones, qui ut regium putant ſuperbis et nimis pugnacibus non cedere, ſic à regiâ nobilitate alienum judicant in ſupplices ſævire. Unde Ovidius lib. 3 de Triftibus, eleg. 5:

Quò quiſque eſt major, magis eſt placabilis iræ,

Et faciles motus mens generosa capti;

Corpora magnanimo ſatis eſt præſtaſſe leoni;

Pugna ſuum finem, cūm jacet hoſtis, habet.

At lupus, et triftes inſtant morientibus urſi,

Et quæcumque minor nobilitate fera eſt.

Vide Plinium lib. 8, c. 16, ubi ſic leo placari dicitur ad aſpectum ſupplicis et abjecti, ut ad illum ſenſum intellectum nactus exiſtimetur. «Leoni, inquit, tantum ex feris clementia in ſupplices: proſtratis parcit, et ubi ſævit, in viros priùs, quàm in fœminas fremit; in infantes non niſi magnâ fame, credit Libya intellectum pervenire ad eos precum.»

VERS. 21. — SED ET OMNIA VASA, QUIBUS POTABAT REX SALOMON, ERANT AUREA. Mira commendatio Salomonis potentia, cūm omnia vaſa non tantum abaci, ſed domeſtica ſupellectilis aurea eſſe dicantur. Illud tamen non ſine hyperbole dicitur, Salomonis tempore nullius pretii exiſtimari argentum, imò neque argentum fuiſſe Salomone regnante. Quis enim hoc credat, cūm argenti nomen hoc ipſo tempore sæpiùs audiatur? Hoc ipſo capite v. 21, allatum eſſe dicitur è Tharſis Salomoni argentum et aurum, et v. 23, allata eſſe traduntur ad eundem vaſa ex auro atque argento, et v. 27, tanta eſſe dicitur in Jeruſalem argenti copia, quanta lapidum. Quæ locutio planè hyperbolica eſt, ut ſpeciem habet proverbialem lib. 2 Par. c. 9, v. 20, ubi non ſolum vaſa, in quibus potabat Salomon, dicuntur aurea, ſed etiam illa, quibus inferebantur cibi, aut erant ad menſæ miniſteria. *Omnia, inquit, vaſa in conviviiſ regis erant aurea.*

VERS. 22. — QUIA CLASSIS REGIS PER MARE CUM CLASSE HIRAM SEMEL PER TRES ANNOS IBAT IN THARſIS. Rationem oſtendit cur Salomonis tempore tanto abundarit auro Hieruſolyma,

quia præter illa, quæ variis præliis David ab hoſtibus extorſerat, aut quotannis à ſubactis regibus ex pacto impenſa, aut etiam oblata liberali et officioſa manu, initâ cum Hiram Tyriorum rege ſocietate, claſſem mittebat in Tharſis, quæ vim maximam inde exportabat auri, et earum exoticarum mercium, quæ in patrio cœlo magno habebantur in pretio. Navigationem autem illam longiſſimam eſſe oportuit, maximè ſi ad reditum uſque non minùs tribus annis ponebatur. Niſi dicamus non totos tres annos in illâ navigatione conſumi, ſed eo ſpatio temporis unam adornari navigationem, relicto interim longiuſculo tempore, in quo à navigatione ceſſatum eſt. Quod videtur omninò neceſſarium; nam malè jactatâ ſalo, et afflictâ à vehementiori tempeſtate, et allisæ fortasſè ſcopulis, naſes restaurandæ fuerunt et reficiendæ, in quibus non parùm temporis conſumendum fuit; neque claſſis brevi tempore, ac facili negotio ad navigationem inſtruitur. Et ita viſum eſt Abulenti q. 8. Sed noſtro, ut reor, ævo multò minùs conficeretur ſpatii, cūm claſſis invento jam magnetis uſu in altum ſe committere ſine errore poſſit, cūm non minùs in cœlo ac mari, quàm in terrâ natari poſſint, et obſervari viæ, et curſus teneri ac dirigi maritimi. Salomonis autem tempore non procul claſſis ſubducebat ſe à terrâ; ſed perpetuò legebat orientale litus, obibatque eas regiones, aut hominum conventus, quæ metallo, aut aromate, aut alio pretioſæ negotiationis genere abundare credebantur.

An verò Salomon negotiationem inſtituerit, ſicumque auxerit regium, publicamque gazam rerum permutatione, dubium eſt. Ita putat Abulentiſ q. 9, et pluribus Pineda in Salomone prævio lib. 4, cap. 23. Josephus lib. 8, c. 2: «Multa, inquit, navigia rex in mari, quod vocatur Tharſicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias differre juſſit, pro quibus exportatis aurum, et argentum regi referbant, multumque eboris, et mancipia Æthiopica, et ſimias.» Quod mihi etiam videtur. Neque hoc reges ſordidum putant, aut indecorum opus. Sanè mercaturam exercuiſſe Tyri regem uſum maris opportunitate, docet Ezechiel cap. 28, v. 5: *In multitudine ſapientia tua, et in negotiatione tuâ multipliciſti tibi fortitudinem.* Neque alio modo videtur Salomon inſtituiſſe navigationem, quàm Hiram, cum quo habuiſſe videtur in eâ navigatione ſociale commercium. Idem quod Salomon, fecit etiam poſtea Joſaphat, qui claſſem inſtruxit ad mare